

ZEMAN HERUTENU

Pesah

Nisan je prvi mesec u sinagoyalnom kalendaru. Neki naziv ovog meseca izvode iz hebrejske reči *nes*, što znači čudo, zbog čudesnog izlaska jevrejskih plemena iz egipatskog ropstva, pa ga zovu i kao *mesec čuda*: u ovom mesecu je počeo potop, prvog dana Nisana su sastavili *ohel* – pustinjnski hram i istog dana je Mojsiju iz stene potekla voda. U biblijskim knjigama se često naziva i kao *hodeš ha-aviv* ili *mesec proleća*. Uvek ima trideset dana. Ako prvi dan Mlađaka (30. Adar) pada na Subotu, tog dana je *Šabat ha-hodeš*. Celog meseca se ne moli *Tahanun* – molitva za oprost. U Zodiјaku ima znak jagnjeta.

Pesah je jedan od *tri hodočasnička praznika (šaloš regalim)* na koje su Jevreji odlazili u Jerusolim kako bi prisustvovali posebnim obredima u Hramu.

Pesah počinje 14. dana meseca Nisan. Praznik ima čak četiri naziva:

1. **HAG HA-AVIV** – *Praznik proleća*. Pesah pada u proleće kada već cvetaju voćke. Na poljima već zeleni žito – rađa se život za sledeću godinu. U davna vremena već prvog dana posle Seder-večere počeli su u jerusalimski Hram donosivati prve plodove polja – prve plastove dozrelog ječma. To je period koji se zove *Sefira* ili *brojanje omera*. Sefira traje od Pesaha do praznika Šavuot, ukupno sedam sedmica.

2. **ZEMAN HERUTENU** – *Vreme naše slobode ili praznik slobode* jeste Pesah, jer su naši preci bili oslobođeni iz egipatskog ropstva sredinom ovog meseca Nisana. Postali su slobodnim i to je rođendan jevrejskoga naroda. Micve su za Seder-veče da jedemo beskvasni hleb i da se udubimo u priču o izlasku iz Egipta, ali naši učitelji dodali su još jednu obavezu, za ovo veče treba ispiti četiri čaše vina. Na prazničnoj trpezi čeka i još jedna, peta, čaša natočena vinom. Iz ove čaše nećemo ispiti vino, to je čaša proroka *Elijahua* koji će stići kao glasnik Mesijin.

Četiri čaše su sećanje na četiri rečenice kojima je Večni dao obećanje jevrejskom narodu da će ga osloboditi iz egipatskog ropstva.

Prva je: „...*Ja ću vas osloboditi bremena egipatskih tegoba,*”

Druga je: „*oprostiću vas njihova ropstva*”

Treća je: „*i izbaviću vas mišicom podignutom i sudovima velikim.*”

Četvrta je: „*Uzeću vas kao Svoj narod i Ja ću vam biti Bog,*”...

(2. knjiga Mojsijeva, 6:6-7.)

3. **HAG HA-MACOT** – *Praznik beskvasnih hlebova*. Glavno svojstvo praznovanja Pesaha, koje se tradicionalno poštuje u skladu sa često ponavljanom biblijskom zabranom, jeste najstrožije uzdržavanje od bilo koje vrste kvasca (*hamec*) ili hrane koja sadrži neku njegovu mešavinu. U vezi s tim je i veoma razrađen obred, koji, na veliko zadovoljstvo dece, podrazumeva detaljno pretraživačko prolećno čišćenje doma, nakon kojeg nekoliko komadića hleba ili mrvice biva skriveno u uglovima prostorije i u pukotinama na podu, da bi ukućani potom svečano tražili. Ujutru, na dan pre praznika, oni bivaju spaljeni.

4. **PESAH** poznat je i kao praznik „prelaska”. Naziv Pesah potiče od glagola koji znači *preći, proći, preskočiti* i verovatno je bio korišćen za opisivanje prvih nesigurnih koraka novorođenog jagnjeta, a moguće je da je i kao imenica označavala takvo jagnje, po kome je potom nazvan nomadski praznik sezone jagnjenja. Svetkovina beskvasnih hlebova je bila praznik ratara u čast prve žetve žitarica, i takođe je počinjala u proleće. Vremenom, ta dva praznika, koji spadaju u isto godišnje doba, spojeni su, ali ono što ih je zaista ujedinilo bilo je novo značenje koje je nadilazilo svaki od njih pojedinačno i koje je taj spojeni praznik dobio time što je postao *veliko godišnje podsećanje na izlazak iz Egipta*, koje se takođe dogodilo u proleće.

Zato je naziv Pesah dobio novo tumačenje: kada je Svevišnji, prilikom zadnjeg udara od deset pošasti, uništio prvorođene u Egiptu, *poštdeo je i prešao preko jevrejskih kuća* (otuda naziv: *prelazak*), a beskvasni hleb (*maca*, u množini *macot*) je prema tome spomen na žurbu prilikom izlaska iz Egipta, koja nije dozvoljavala da se testo naraste.

Praznik traje osam dana, a u Izraelu i među reformističnim Jevrejima u drugim zemljama slavi se sedam dana.

Najživopisniji deo praznika je svečani obed u domu na prvo, a kod ortodoksnih Jevreja i u dijaspori i na drugo večer Pesaha. On se zove *Seder*, što je skraćenička od *seder hagada* – redosled pripovedanja, jer mu je osnovna namera da se izloži priča o izlasku, onako kao je predstavljena u Tori: *...„i kazaćeš sinu svojemu u taj dan”... (2. knjiga Mojsijeva, 13:8.)*

U drevna vremena, ovaj obed je uglavnom činilo pashalno jagnje, koje su porodice ili grupe porodica zajedno jele uz beskvasni hleb i gorke trave. Nakon što je ukinuto prinošenje žrtava, prestalo se i sa služenjem jagnjeta, a umesto njega koristi se kost s malo mesa kao simbol. Beskvasni hleb (*maca*) i gorko zelje (*maror*) su, međutim, zadržani i, zajedno sa ostalim propisanim jelima, alegorično predstavljaju priču o izlasku.

Praznovanje obuhvata i čitanje jedinstvenog liturgijskog i poučnog teksta pod imenom *Hagada*. Osnovu tog teksta čini midraško tumačenje, rečenicu po rečenicu, sažetog izlaganja priče o izlasku. Priča Hagade, posle uvodnih blagoslova, počinje sa rečima: *„Eto hleba bede. Dovoljno ga jedoše praoci naši u zemlji Egipatskoj. Svako gladan nek’ dođe i jede. Svako u nuždi nek’ dođe i praznuje Pesah. Ove godine ovde, dogodine u zemlji Izraelskoj. Ove godine robovi, dogodine slobodni.”*

Potom, prema tradiciji, najmlađi prisutan postavlja „četiri pitanja”: *„Šta razlikuje ovu noć od svih ostalih noći? Jer svih ostalih noći jedemo kvasno i nekvasno, a ove noći samo nekvasno. Jer svih noći jedemo ostalo povrće, noćas ove gorke. Jer svih noći ne umaćemo čak ni jednom, a ove noći dva puta. Jer svih noći jedemo i sedeći i zavaljeni, ove noći samo zavaljeni.”*

Celom obedu je svojstvena mešavina dostojanstvenosti i radosti i on je tako pripremljen da svojim vizuelnim, zvučnim i kulinarskim efektima ostavi najjači utisak na učesnike, naročito na decu, kako bi oni mogli da posredstvom mašte dočaraju sebi priču o oslobođenju svojih predaka, jer to i jeste svrha ovog dela obeda. U Hagadi se kaže: *„U svakoj generaciji, pojedinac bi trebalo da na sebe gleda kao da je lično bio oslobođen iz Egipta.”*

Neki elementi obeda Seder-večeri imaju sličnosti s drevnim grčkim simpozijumom ili rimskim banquetom. Na primer, tokom večeri prisutni ispijaju po četiri čaše vina „kao slobodni ljudi” nasloneći se na levu stranu. Za njih se, među ostalim tumačenjima, kaže da predstavljaju četiri obećanja Večnoga: ...*izvešću vas... oslobodiću vas iz ropstva... izbaviću vas... uzeću vas da Mi budete narod.*

Vrhunac svečanosti je otvaranje vrata doma da bi kroz njih mogao ući prorok Elijahu (Iliji), koji je, po jevrejskom predanju, prethodnik Mesije. Dočekuje se da najavi dolazak mesijanskog doba. Peta čaša vina (*kos Elijahu*) stoji na stolu natočena za njega... Doba spasenja će doći.

U Jevrejskoj opštini Subotica i ove godine Pesah se proslavlja na tradicionalan način. Uvod praznika je služba u Sinagogi za Erev Pesah, pa sledi Seder-večera sa čitanjem Hagade šel Pesah, prvog dana Pesaha je služba i čitanje prazničnog odeljka i Tore, kao i poslednjeg dana, kada je i *Mazkir* – sećanje na preminule članove Zajednice.

Korišćena literatura:

1. David J. Goldberg and John D. Rayner: *THE JEWISH PEOPLE, Their History And Their Religion*, London, 1987.
2. Rabbi Israel Méir Lau: *A zsidó élet törvényei*, Tel Aviv, 2000.
3. *Zsidó Lexikon*, Budapest, 1929.
4. *Hagada, prevod sa hebrejskog: Ildi Ivanji i Đorđe Petrović, Izdavačka zadruga IDEA, Beograd.*

K.R.